

SARAYÖNÜ VE LADİK'TE BULUNAN TÜRK HALILARINDAN BAZI ÖRNEKLER*

Prof.Dr.H.Örcün BARIŞTA

Sanat tarihinin önemli dallarından biri halı sanatıdır. Bilindiği gibi Türk halı sanatının zengin ve köklü geçmişiyle dünya sanat tarihinde seçkin bir yeri vardır. Yerli ve yabancı literatüre geçmiş, yerli ve yabancı müze ve koleksiyonlarda bulunan Türk halıları bu konuda tanıklık etmektedir. Gerek folklorik, gerek estetik nitelikleriyle bir hazine oluşturan Türk halılarının günümüze kadar dökümantasyonu gereği gibi yapılamamıştır. Her disiplinin gerektirdiği dökümantasyon çalışması bu dalda da yapılmalı, bu değerli kültür mirasının bulunduğu müze ve koleksiyonlar taranmalı; örneklerin malzeme, teknik, konu, biçimlendirme ve kompozisyon özellikleri belirlenmelidir.

Burada amacımız, Konya'ya 40 km. uzaklıkta, Konya-İstanbul karayolu üzerindeki Ladik ve Sarayönü camilerinde 1988 Ekiminde başlayarak 1990 yılı sonuna kadar sürdürdüğümüz inceleme gezileri sonucunda gözlemlenen halıların bir grubunu tanıtmak; Sarayönü Pir Hüseyin, Küçük Ali Ağa, Pancarcı, Hatip, Asmalı ve Ladik Büyük Camii'lerindeki Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait halı örneklerini belgelemektir.

Böylece yalnız bir ilçe ve bir beldenin camilerindeki halı çeşitlemelerine dikkat çekmek, halı dokunan bir yörede, başka yörelerden gelen halılarda bulunduğu, halıcılık üretimi yapılan bir merkezdeki geniş çevreye işaret etmektir.

Diğer taraftan önceki asırlar ya da XIX ve XX. yüzyıl başında da şimdiki gibi diğer yörelere de sipariş olarak halı dokunmuş olabileceğini düşündüren veya Sarayönü-Ladik'te bir halı pazarda kurulduğunu akla getiren bu örnekler arasından; hem tipik nitelikleriyle başka yöreye verilen halılardan, hem de kaynak kişilerden alınan bilgilere göre Ladik'te dokunmuş halılardan bir grubunu, ulaşılan bilgileri bir makale aracılığıyla kamuoyuna aktarmaktır.

Bilindiği gibi Sarayönü'ne 7 Km. uzaklıkta bulunan ve tren yolunun Sarayönü'nden geçmesiyle

le eski önemini yitiren bir belde konumuna gelmiş olan Ladik, Osmanlı İmparatorluk Döneminin önemli halıcılık merkezlerinden biridir.

Ancak Ladik halılarının sanat tarihi ve halkbilim bağlamında nitelik ve nicelikleri ile gösterdikleri plastik özellikler kesin bulgularla belirlenmemiştir. Ladik halıları; kopuk, birbirini izlemeyen bilgilerin verildiği kitaplar, Ladik seccadeleri yanı sıra yolluk fotoğraflarını içeren halılar hakkında genel bilgiler sunan birkaç makale kanalıyla tanıtılmağa çaba harcanmıştır.

Kazım Dirik, 1939 yılında yayınladığı kitabında, "Ladik; Konya civarında bir kasabadır. Buranın kadim seccadeleri pek meşhur ve nadirdir. Atikiyat itibarıyla Ladikler, Gördes ve Kula halılarından sonra ikinciliği alır. Orta Anadolu'nun antikacılıkta en yüksek eseri Ladik'tir. Bir Ladik halısını diğerlerinden ayıran evsaf şunlardır: Halının etrafı zambak resimleri ihata eder. Bazılarının ayak kısmında haşhaş resimleri vardır. Dokunuş yumuşak, kuvvetli ve yünlerde renkler parlak, havalı oldukça orta, başlıca renkleri kırmızı, sarı, krem rengi ve koyu mavidir. 100 cm. murabba'da 1000-1400 düğüm bulunur. 2.00x110, 140x100cm. ebadındadır"¹ şeklinde bilgiler vererek Ladik'in yalnız seccadelerini tanıtmaktadır. Aynı kaynağın iki sayfasında Ladik'e verilen üç halı fotoğrafı bulunmaktadır.²

Diez-Aslanapa'nın "Türk Sanatı", isimli kitaplarında, bir Ladik seccade fotoğrafı³ ve "Kalite

(*) Çizimler Osman Kurduracı tarafından yapılmıştır.

1. Dirik, Kazım, *Eski ve Yeni Türk Halıcılığı*, 1938, s. 84.

2. Dink, a.g.e., s. 85, 86.

3. Diez, Ernst-Aslanapa, Oktay, *Türk Sanatı*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları No:627, Doğan Kardeş Basımevi, İstanbul, s. 252.

itibariyle Gördes ve Kula'dan sonra Ladik seccadeleri gelir. Bunların yünleri yumuşak ve renkleri parlaktır. Kırmızı, sarı, krem, koyu mavi olarak daima kuvvetli renklerle dekorlanmışlardır.⁴ şeklinde bilgiler bulunmaktadır.

Sümerbank'ın "**Halı Semineri**" isimli kitabında, Suat Tutam'ın yayınladığı bir Ladik seccade fotoğrafı⁵ vardır.

Atalay, "**Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları**" isimli kitabında, "Eskiden beri halı dokumakla ün kazanmış olan yerler vardır: Uşak, Gördes, Bergama, Demirci, Kula, Ladik...gibi"⁶ şeklinde başlayan cümlesiyle Ladik'in ününü vurgulamıştır.

Yetkin, "**Türk Halı Sanatı**" isimli kitabında, "Lâle, sümbül, karanfil gibi tamamen Türk üslubunda yapılmış naturalist çiçek buketleri gibi örnekler halının kompozisyonuna girmektedir. Berlin Staatliche Museen'de bulunan 1610 tarihli seccade bu naturalist motiflerin seccadelerde kullanılışı için belli bir tarih verir. Bu örneklerin Gördes, Kula, Uşak, Ladik ve Milas seccadelerinde XVIII. yüzyılda tekrar yaşıatılması Osmanlı Saray üslubunun sürekliliği için önemlidir."⁷ şeklindeki bilgilerle Ladik'in Türk halı sanatındaki önemini belirtmektedir.

Erdmann, "**Oriental Carpets**" isimli kitabının fotoğrafları arasında XVII. yüzyıla tarihlenen bir fotoğrafı Ladik seccadesi olarak tanımlamıştır. Yazar aynı kaynaktan cesurca renklendirilen Ladik halılarının rozetlerle, lâlelerle, sütun ve kemerlerle süslenişinden⁸ söz etmiştir.

Titiz bir çalışma ürünü olan, "**Ladik Halıları**" konulu makalesinde Deniz, Ladik halıcılığının gelişimi kapsamında seccadeleri malzeme, teknik, konu ve üslup açısından ele alarak detaylı bir biçimde tanıtmaktadır. Bu arada XIX. yüzyıldan söz ederken: "Aynı yüzyılın sonlarına doğru seccade tipleri yanısıra bugün halk arasında "çift halı" veya köy halısı diye isimlendirilen, genellikle sedir üzerine ya da taban halısı yerine yan yana serilen halılar ortaya çıkar. Bu örneklerde genel renk ve karakter değişmemekle birlikte, yan yana üç dört göbek bulunur. Kare şekilli göbekler kendi içinde sekizgenlere bölünür."⁹ şeklinde cümlesiyle seccadeler dışındaki halı cinslerine de değinmektedir.

Deniz, 1985'lerin Ladik'indeki gözlemlerini aktarırken: "Bugün Ladik'te kooperatif, tüccar ve şirketler tarafından dokunan halılarda pamuk ve yün malzeme kullanılmaktadır. Malzeme Ispartadaki Sümerbank iplik fabrikasında ya da Isparta'daki tüccardan alınmaktadır. Çözü (direzi) ve atkı ipi pamuk, düğüm (ilme) ipi yündür. Çözü ipi 16-20 kattır. Atkı ipi kendi arasında iki gruba ayrılır. İnce ipler altıyedi, kaba ipler 14-15 kattır. Düğüm ise 2 cm. yündür."¹⁰ demektedir. Aynı makalede türleri,

en çok görülenleri seccade halısı, karyola halısı, kelle halısı, taban halısı, yolluk halısı, paspas-minder halısı ve köy halıları (çift halı)dır.¹¹ şeklinde sıralamaktadır. Belirlediği motif ve kompozisyon şemalarını: "Dokuyucuların kullandığı modeller arasında Çin motifi (tepsi göbekli halı) vazolu, yelekli, yıldız göbekli, çamlı ve bademli isimleri sayılabilir,"¹² cümlesiyle iletmiştir. Makalesinde "Ladik halılarının XVIII-XIX. yüzyıldaki istikrarlı gelişimi o dönemde Karaman, Karapınar, Aksaray, Kırşehir gibi merkezleri de etkilemiş, Ladik halısı modeli tüm Konuya Ovasında dokunmaya başlamış" demekte ve bir süre sonra da Karapınar Ladik'i, İnlice Ladik'i gibi desenler ortaya çıkmasına işaret etmektedir.¹³ Benzer bir yaklaşımla seccadeler için de "XIX. yüzyılda Ladik'te ortaya çıkan çift halılarda (köy halısı) zemin karelere, bunların da sekizgenlere bölünüşü ve içlerinin üsluplaştırılmış çiçek desenleriyle süslenmesi aynı senelerde Aksaray, Karaman, Karapınar, Sille yörelerinde dokunan halılarla benzerlikler taşır,"¹⁴ şeklinde bilgi vermektedir. Bu çalışmada dokuz Ladik tipi seccade fotoğrafı vardır.

Bailey, "**Ladik Prayer Rugs** (Ladik Seccadeleri) konulu makalesinde Türkiye'de beş yerin Ladik ismiyle anıldığından, buraların birinin Eskihişar (Denizli) olduğunu, üçünün Amasya'nın köyleri arasında bulunduğunu ve beşincisinin Kanuni Sultan Süleyman'ın geçtiği İstanbul-Hac yolu üzerinde yer aldığını belirtmektedir.¹⁵ Çalışmasında sekiz seccade fotoğrafı yanısıra bir Ladik Yolluk fotoğrafı yayınlamış¹⁶ ve seccadelerin zeminleri ve kenar suları hakkında detaylı bilgiler sunmuştur. Bu arada büyük boyutlu halılara da değinmiştir. Kemerli çift sütünlü Ladik seccadelerin başka bir merkezde büyük bir ihtimalle Kuzeybatı Avrupa ve Balkanlarda dokunmuş olabileceğini ileri süren Bailey¹⁷ Belkis Balpınar tarafından abstre nitelik taşıyan bordürüyle İnlice Ladik olarak isimlendirilen

4. Diez-Aslanapa, a.g.e., s.256.

5. Halı Semineri, Sümerbank, 1965, Ankara, s. 97.

6. Atalay, Besim, **Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları**, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1967, Ankara, s. 17.

7. Yetkin, Şerare, **Türk Halı Sanatı**, İş Bankası Yayınları, Sanat Dizisi, 20, 1974, İstanbul, s.109.

8. Erdmann, Kurt, **Oriental Carpets**, The Crosby Press, 1967, s. 56.

9. Deniz, Bekir, **Ladik Halıları**, Bilim Birlik Başarı, Y.12, S.46, s.15.

10. Deniz, a.g.m., s.15.

11. Deniz, a.g.m., s.15.

12. Deniz, a.g.m., s.15.

13. Deniz, a.g.m., s.17.

14. Deniz, a.g.m., s.17.

15. Bailey, Julia, **Ladik Prayer Rugs**, Halı, Oguz Press, October, 1985, N. 28, s. 19.

16. Bailey, a.g.m., s. 25.

17. Bailey, a.g.m., s. 25.

gruba da işaret etmektedir¹⁸. Bu arada seccadeler yanısıra yolluk ve yastıklara dikkati çekerek büyük boyutlu halıların da Ladik'te dokunduğundan, ince uzun bu halılarda birbirine bağlı lüle ve karanfil motifleri ihtiva eden çokgenlerle bezenmiş olduğundan söz etmektedir. Saray üslubundan ayrılan, az rastlanan geniş boyutlu Holbayn şeması sergilediğini ileri sürdüğü bir halı grubuna parmak basmaktadır.¹⁹

Bodur, "**Halıcılık Tarihine Kısa Bir Bakış ve Konya Halıları**" konulu makalesinde, "geniş bir bölgeye yayılmakta olan Konya halıları Orta Anadolu halıcılığıyla tanınmaktadır. Bu genelleme içine giren Sille, Inlice, Ladik, Kiçi Muhsine, Ereğli, Kırşehir, Mucur, Karaman, Obruk gibi merkezler dokudukları halılarla ünlüdür"²⁰ şeklinde bilgiler vermektedir. Aynı makalede Bodur yayınladığı fotoğraflar arasında Karapınar Ladik modeli²¹, Karaman Ladik Modeli,²² Sarayönü Ladik modeli²³ ifadeleriyle iki seccade ve iki yan (yolluk) çeşitlemesi sergilemiştir. Bu parçalardan yolluklar ilgi çekmektedir. Ladik olarak bilinen halıların farklı merkezlerde dokunduğuna işaret eden Bodur, ayrıca her halı ile ilgili envanter bilgisi de sunmuştur.

Eren, "**Türk El Halıları (Turkish Handmade Carpets)**" isimli kitabında, yöre yöre Türk halılarını tanıtırken, Ladik halılarına da yer vermiş kısa genel bilgi verdikten sonra²⁴ üç Ladik seccadesi yayınlamıştır.²⁵

Ayyıldız, "**Contemporary Handmade Turkish Carpets**" (Çağdaş Türk El Halıları) isimli kitabında Ladik'de yapılan halılar hakkında bilgi vermiş ve sekiz halının fotoğrafını yayınlamıştır²⁶. Hepsisi madalyonlu göbekli-tasarlanmış bu halılarda canlı ve pastel renklerle oluşturulmuş bitkisel bezemeler dikkati çekmektedir.

Yerli ve yabancı yazılı kaynaklara kısaca değindikten, yayınların özet olarak seccadeler üzerinde yoğunlaştığını vurguladıktan ve büyük boyutlu halılar üzerinde pek fazla durulmadığına işaret ettikten sonra Sarayönü ve Ladik'te bulunan bir grup halı gözlenerek özellikleri belirlenebilir. Bilinmeyen, tanınmayan Ladik ve çevresindeki parçalar hakkında bilgi verilerek gün ışığına çıkarılabilir. XIX. yüzyılda Charles Texier'in yorgan Ladik dediği, halkın örtü halı ve aba dokuduğunu kaydettiği,²⁷ bu yörede ve hemen yakında bulunan Sarayönü'ndeki camilerde zengin bir halı koleksiyonu vardır. En erkeni XIX. yüzyıla tarihlenen bu halılar Sarayönü Parcarcı, Asmalı, Pir Hüseyin, Küçük Ali Aga, Hatip ve Ladik Büyük Camilerinde muhafaza edilmektedir.

Bir makalenin kapsamı içinde örneklerle Sarayönü ve Ladik'teki halılar XIX. yüzyıldan başlayarak şöyle özetlenebilir.

Sarayönü ve Ladik'te bulunan camilerdeki halılar kaynak kişilerin verdiği bilgiler doğrultusunda

iki başlık altında kümelenmektedir. Konya ili dışında dokunmuş halılar ve Konya'da yapılmış halılar. Konya ili dışında dokunmuş halılar Kırşehir, Niğde; Konya ilinde yapılmış halılar ise Keçimuhsine, Sızma, Obruk, Karapınar, Sarayönü ve Ladik olarak sıralanabilir.

Bu merkezlerde dokunmuş seccade ve halk dilinde yan olarak isimlendirilen ince uzun dikdörtgen formunda yolluklardan oluşan örneklerin çeşitlemeleri bulunmaktadır. Seccadelerin boyutları 88x144 cm., 102x182 cm.; yollukların boyutları ise 135x385 cm., 172x450 cm., arasında değişmektedir. Halılarda çözgü ipliği için eriş, atkı için argaç, geçki; düğüm karşılığı ilme kullanılan bu yörede boyanmamış kahverengi, siyah, beyaz natürel, yün, pamuk yanısıra tabii boyalarla ve analinli boyalarla boyanmış yün malzeme olarak görülmektedir.

Halkın koy düğümü olarak isimlendirdiği Gördes düğümü uygulananmış olan bu halılarda 1 cm² de 3x3=9, 4x4=16 ya da 3x4=12 ilmek sayılmaktadır.

Sarayönü ve Ladik dışında Kırşehir, Niğde ve Karapınar'ın Sızma, Obruk, Keçimuhsine ve Karapınar vb. gibi merkezlerinde dokunan halılarda manzara motifleri yanısıra, altıgen, yıldız, üçgen, dikdörtgen, kare, gamalı haç vb. gibi geometrik bezemeler, rozet çiçekleri, lüle, gül, kır çiçekleri, sarmasık gülü, enginar yaprağı, vb. gibi bitkisel bezemeler ilgi çekmektedir. Bu motiflerin zemine seccadelerde ya tek ya da çift mihraplı, yolluklarda ise sıralamalarla yerleştirildiği gözlenmektedir.

18. Bailey, a.g.m., s. 21.

19. Bailey, a.g.m., s. 25.

20. Bodur, Fulya, Halıcılık Tarihine Kısa Bir Bakış ve Konya Halıları, Vakıflar Dergisi, XX, 1988, Ankara, s. 108.

21. Bodur, a.g.m., s. 113.

22. Bodur, a.g.m., s. 113.

23. Bodur, a.g.m., s. 114.

24. Eren, Turkish Handmade Carpets, Hitit Color, İstanbul, 1988, s. 87.

25. Eren, a.g.e., s. 87, 88, 89.

26. Ayyıldız, Ugur, Contemporary Hand Made Turkish Carpets, Net Turistik Yayınlar Sanayi ve Ticaret, Keskin Color, 1985, s. 82-89.

27. Deniz, a.g.m., s. 14.

Kırşehir'de dokunmuş örnekler arasında manzaralı bir halı²⁸ (Res.1-2) ile iki seccade fark edilmektedir. Bunlardan birincisi Sarayönü Pir Hüseyin Camii'nde bulunan 97x38 cm. boyutlarında çözgüsü pamuk, atkısı yün, düğümü yünden yapılmış ve bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, XIX. yüzyıla ait bir yolluktur. Burada kırmızı bir zemin üzerine beş manzara motifi yerleştirilmiştir. Mavi, sarı, kahverengi, bordo, turkuaz ve beyazla renklendirilmiş yapı ve ağaçlardan oluşan bu motif üstte Karadeniz'de "heyamola" veya "gemili" adı verilen bir motifle taçlandırılmıştır. Çevresi mavi, pembe, beyaz turkuaz sarmaşık bordür ile kuşatılmış ve mavi, sarı, beyaz ve kahverengiyle renklendirilmiş yonca yaprağı sırasıyla bezenmiştir. Halının çevresini kırmızı, mavi, sarı, beyaz turuncu ile renklendirilmiş gül motiflerinden oluşan enli bir bordür dolaşmaktadır. Üst tarafta kahverengi zeminli olan bir su halının ensiz, iki ucunda sarı, mavi, kırmızı beyaz üçgenler içine oturtulmuş sarı, beyaz, mavi, kırmızı, beyazla renklendirilmiş dal motiflerinden oluşan bir su ile son bulmaktadır (Bk. Çizim 1).

Çok sayıda bordürlerle kuşatılmış ikinci ve üçüncü Kırşehir seccadeleri ise, secde ve tabanlık ünitelerine oturtulan aynalarıyla ilgi çekmektedir. Her iki örnekte de basamaklı bir üçgen biçiminde oluşturulmuş mihrap nişi ve ayetlik ünitelerinde birer çiçek motifi yer almaktadır.

İkinci örnek Sarayönü Küçük Ali Ağa Camisinde bulunan, 105x170 cm. boyutlarında, çözgü, atkı ve düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, XIX. yüzyıla tarihlendirilebilecek bir seccadedir.

Üçüncü örneğe Sarayönü Pir Hüseyin Camii'nde bulunan 113x164 cm. boyutlarında, çözgü, atkı ve düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, XIX. yüzyıl sonuna tarihlendirilebilecek bir seccadedir. İkinci örnekte (Res.3) aynalar içinde kırmızıyla verilmiş olan düğümlü ejder ya da güllü ejder motifi yer almaktadır. Üçüncü örnekte (Res.4) aynaları çiçek sırasıyla bezenmiştir. İki parça da da tutulan zemin (orta kısım) ve bitki motifleriyle oluşturulmuş bordürler vardır.

İkinci örnekte yonca yaprağı, kır çiçekleri ve gül motifleriyle oluşturulmuş bordürler, üçüncü örnekte kır çiçekleri çeşitlemelerinden meydana gelmiştir. Kırmızı, beyaz, sarı, mavi ile renklendirilmiş seccadelerden birincisi kullanılan morla ayırt edilmektedir.

Niğde'de dokunmuş olduğu kaynak kişilerce ileri sürülen ya da Niğde modeli ile yapılmış iki halı ise; biri seccade, biri yolluk olmasına ve farklı boyutlarda yapılmasına rağmen temel kompozisyon tasarımı ve bordürleriyle benzerlik göstermektedir.

Bunlardan birincisi; Sarayönü Hatip Camisinde 20 demirbaş numaralı, 89x141 cm. boyutların-

da çözgüsü pamuk, atkı ve düğümleri yünden yapılmış, bir santimetre karede 4x3 Gördes düğümlü, XIX. yüzyıla tarihlenebilecek bir seccadedir (Res. 5). Çift mihraplı örneğin koyu gül kurusu rengi zemininin ortasına gül kurusu, beyaz ve kahverengiyle renklendirilmiş fırıldak çiçekleriyle bezenmiş, bej rengi bir madalyon oturtulmuştur. Basamaklı tasarlanan bu madalyonun ortasında yer alan fırıldak çiçeği farklı olarak sarı ve gül kurusu ile renklendirilmiştir. Madalyonun üst ve altındaki köşelerde birer basamaklı köşebent vardır. Bu köşebentlerin zemini de bejle renklendirilmiştir. Köşebentleri bezeyen motifler farklı olarak beyaz, sarı üçgen yapraklar biçiminde tasarlanmıştır. Zeminin çevresinde üçgen sıralarından ve daire sıralarından iki dar sudan sonra enli bir bordür gelmektedir. Bu bordür dört yapraklı bir çiçek ve ok ucu motiflerinden oluşmaktadır. Bej zemin üzerine sarı, gül kurusu, beyaz ve gri çiçeklerle renklendirilmiş enli bordür ters yüz yerleştirilmiş zig zag motiflerinden meydana gelmiş bir ensiz suyla son bulmaktadır (Bk. Çizim 2).

İkincisi ise; Sarayönü Hatip Camisinde bulunan 21 demirbaş numaralı, 111x245 cm. boyutlarında, çözgüsü, pamuk, atkı ve düğümü yünden yapılmış, santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, XIX. yüzyıl sonlarına tarihlenebilecek bir yandır (Res. 6). Bu halı gül kurusu zemin üzerine oturtulmuş, sarı zeminli basamaklı bir madalyonla bezenmiştir. Burada sarı, pembe ve beyaz fırıldak çiçekleri yanısıra yıldız çiçekleri ve geometrik birimlerle yapılmış süslemeler görülmektedir. Köşe bentleri küçük çiçeklerle doldurulmuş morla renklendirilmiş, örneğin çevresini geometrik birimler ve çiçeklerden oluşan bordürler kuşatmaktadır. Enli olan kahverengi zemin üzerine oturtulan beyaz, turuncu, bej, gri ve kırmızı ile renklendirilmiş, dört yapraklı çiçekler ve oklarla oluşturulmuş bordürde önceki örneğe benzeyen motifler fark edilmektedir.

Konya ilinde dokunmuş halılara gelince geometrik bezeme, bitkisel bezeme ve yazılı bezemelerden seçilmiş motiflerle yapılmış kompozisyonlar görülmektedir. Zengin geometrik birim repertuarı, genellikle antinaturalist bir yaklaşımla oluşturulan bitki motifleri ve Arap harflerinden yola çıkılarak düzenlenmiş motifler vardır. Bu arada bir grupta daha naturalist yaklaşımlı bitki motifleri ve Avrupalı modellerle dokunmuş örnekler gözden kaçmamaktadır.

Halılar arasında Ladik Büyük Camii'nde bulunan Sızma'da dokunmuş iki yan ilgi çekmektedir. Bunlardan biri (Res. 7) 128x363 cm. boyutlarında, çözgüsü, atkısı, düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, XIX. yüzyıla ait bir yandır. Diğeri ise (Res. 8) 136 x 316 cm. boyutlarında, çözgü, atkı ve düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, XIX. yüzyıla ait başka bir yandır. Her iki

28. Arık, Rüçhan, *Turkish Landscape Carpets, Halı*, I, No 2, London, 1978, s. 122-127.

örnekte kırmızı zemin üzerine oturtulmuş içi kırmızı, mavi, gül kurusu ve beyaz yıldızlarla dolgulanmış kareye yakın dikdörtgen sıralarıyla bezenmiştir. Beyaz konturlarla belirlenen kareye yakın dikdörtgenler birbirine daha dar tutulmuş dikdörtgen boyunlarla bağlanmakta ve böylece zeminin ortasını bir zincir gibi bezemektedir. Bu enli geometrik şeridin iki tarafı mavi, kırmızı renkte sekizgenler içine oturtulmuş haçlarla ve bir kare göbekten gelişen sekiz kollu beyaz yıldızlardan oluşan birbirinden kopuk motif sırasıyla süslenmiştir. Bu halılar iki tarafında ensiz birer su ile sınırlanmış sarı zemin üzerine kırmızı, mavi, kahverengi çiçeklerden ve yapraklardan oluşan enli bir bordürle çerçevelenmiştir. Her iki parçanın da ensiz uçlarında beyaz ok uçlarıyla birbirine bağlanmış kırmızı, mavi, sarı ve beyaz üçgenler içine oturtulmuş aynalı yazıları aklı getiren geometrik birimlerden meydana gelen enli bir bordür bulunmaktadır (Bk. Çizim 3,4).

Obruk'ta dokunmuş, Sarayönü Pir Hüseyin Camisi'nden bir başka örnek 122 x338 cm. boyutlarında, çözü, atkı, düğümü yünden yapılmış, XX. yüzyıl başına tarihlenebilecek bir yandır. Bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü bu örnek domates kırmızısı üzerine birbirine bağlı tasarlanmış, beyaz altıgenler içine oturtulmuş, lacivert yıldız motifleriyle bezenmiştir. Altıgenlerin dar kısımları karşılıklı geniş tabanlı kancalarla bezenmiş üçgenlerle dolgulanmıştır. Zemini altıgenlerle süslenmiş halının çevresini bir dar bir enli iki bordür kuşatmaktadır (Res. 9). Birinci ensiz bordür mavi zemin üzerine daireler içine oturtulmuş beyaz, kırmızı, yeşil, siyah geometrik birimlerle oluşturulmuştur. En dışta yer alan enli bordür ise kırmızı zemin üzerine beyaz, yeşil, lacivert, kırmızı ve pembe ile renklendirilmiş dört yapraklı çiçek motiflerinden meydana gelmiştir (Bk. Çizim 5,6).

Ortası çokgenlerden oluşan madalyon sırasıyla bezenmiş bir başka parça Sarayönü Pir Hüseyin Camii'nde bulunmaktadır (Res. 10) 135x385 cm. boyutlarında, çözü, atkı, düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü bu parça da XX. yüzyıl başından bir yandır. Kırmızı zemin üzerine sarı, siyah, mor, yeşil renkli iç ve dış konturları kanca sıralarıyla bezenmiş altıgenlerle orta kısmı tasarlanmış kompozisyonun boşlukları stilize edilmiş çiçeklerle süslüdür. Halının üç tarafı iki dar geometrik bordür arasına oturtulmuş, sarı, kırmızı, beyaz, mavi, yeşille renklendirilmiş, dört çiçek ve ortası aynı çiçekle belirlenmiş, baklava motiflerinden oluşan enli bir suyla kuşatılmıştır. Ensiz ucta yeralan bir kenarı ise birbirine oklarla bağlanmış üçgen birimleri içinde aynalı "Alı" yazısından oluşan bordürle sınırlandırılmıştır. Kaynak kişilerce Keçimuhsine de dokunmuş olabilecek bu parçanın zemine bitişik suyunun yer yer üçgenlerle bezendiği görülmektedir.

Ensiz ucu harflerle süslenmiş bordürle kuşatılmış halılar arasında ilgi çeken, başka bir parça Karapınar'da dokunmuş Salur parçasıdır (Res.11).

Sarayönü Pir Hüseyin Camii'nde bulunan bu parça 117x190 cm. boyutlarında, çözü, atkı, düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, XX. yüzyıla tarihlenebilecek bir seccadedir. Koyu gül kurusu zemin üzerine oturtulmuş, altıgen bir madalyonla bezenmiş bu halının dört köşesi, mavi zemin içine yerleştirilmiş birer ok ucu motifi ile bezenmiştir. Üsttekilerde yıldız çiçeği motifleri vardır. Ortadaki altıgen madalyon dört kollu, beyaz zeminli bir yıldızdan gelişmektedir. Yıldızın çevresi bej üzerine kiremit rengi kancalarla süslenmiştir. İki yönde içi dolgulu çokgenlerle taçlandırılmış madalyonun göbeğinde stilize edilmiş beş çiçek motifi bulunmaktadır. Beyaz zemin üzerine kırmızı, mavi, sarı geometrik birimlerden oluşan bir su, seccadeyi çerçevelenmektedir. Ensiz kenarda ok uçları ve mimari tasarımlarından meydana gelmiş bordürle son bulan halıdaki mimari tasvirlerinin çatılarında harfler fark edilmektedir.

Karapınar'da dokunmuş halılar arasında farklı motifler ve kompozisyonu Avrupalı modeliyle gözden kaçmayan bir örnek Sarayönü Pir Hüseyin Camisi'nde bulunmaktadır. XX. yüzyıl başlarına tarihlenebilecek bu seccade 92x170 cm. boyutlarındadır. Çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yünden yapılmıştır. Santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü halının kırmızı zemininin ortası stilize edilmiş güllerle bezenmiş, asma çelenge benzeyen oval bir madalyonla belirlenmiştir. Beyaz zemin üzerine beyaz, kırmızı, pembe, sarı ve kahverengi ile renklendirilmiş çiçeklerden oluşturulmuş bu madalyonu dört köşede fiyonklarla bağlanmış çiçek buketleri bezemektedir. Çevresi iki dar su arasına oturtulmuş 'C' kıvrımlı dallar ve çiçeklerden oluşan bordürle kuşatılmış halının en dıştaki bordürünün zemin renginde olduğu ve zigzaglardan oluşan motiflerle bezendiği görülmektedir. İçteki ensiz bordür ise beyaz zemin üzerine 'C' kıvrımlı dallarla birbirine bağlanan üç yapraklı çiçeklerle süslenmiştir (Bk. Çizim 7 - Res.12).

Sarayönü ve Ladik'te dokunmuş örneklerle gelince genellikle karışık bezemelerle süslenmiş bu halılarda konu olarak altıgen, sekizgen, üçgen, yıldız, çengel, zigzak, baklava v.b. gibi geometrik birimlerle lâle, karanfil, yabangülü, yıldız çiçeği, yonca yaprağı vb. gibi bitki motifleri ve halk dilinde "yileli" olarak bilinen kuş kanadı; "tavuk ayağı" olarak bilinen palmet; "şapla" olarak bilinen dört stilize kuştan oluşmuş fırlıdağ benzeyen çiçek; "el" olarak nitelendirilen içi aynalı yazı ile dolgulu beşgen vb.gibi anlam yüklü figürlü bezemeler "kamalı hançer" ve "bıçak ucu" vb. gibi isimlerle bilinen ok uçları ve yıldız çiçekleriyle bezenmiş, 'C' kıvrımlı dal motifleri vb. gibi anlam yüklü nesneli bezemeler yanısıra ibrik, alem,ok uçları vb.gibi nesneli bezemelerle vazoda çiçek motifleri ve dekoratif amaçla seçilmiş Arap harfleri dışında tek örnek bulunmakla beraber kitabelerde görülmektedir.

Çoğu anlamın yitirmiş ve yeni kuşaklar tarafından bilinmeyen motifler arasında halk dilinde

"el" olarak isimlendirilen ve bordürlerde kullanılan, temrenli okla bir başlayıp biten, bir üçgen içine oturtulmuş (*elif-lam*) harflerinin aynalı bir biçimde yerleştirilmesiyle oluşturulmuş motifler dikkati çekmektedir. Halk dilinde yengeç göbek, tepsi göbeği (*kirman gül*) ve "*tavali taslı*" adıyla bilinen içi ve çevresi lüle ve karanfillerle bezenmiş dış konturları çengel sırasıyla taçlandırılmış çokgenlerle oluşturulmuş kompozisyonlar ile "*kamalı hançer*" (bıçak) adı verilen boşlukları temrenli ok motifleriyle bezenmiş ve bağlantıları yıldız çiçeği ile gerçekleştirilmiş dik hatlarla oluşturulmuş 'S' kıvrımlı dallardan meydana gelmiş bordürler ilgi çekmektedir. Bu arada unutulana başka bir motif "*cübedan başlığı*" adı ile bilinen lüle motifleriyle oluşturulmuş tasarımıdır (Bk. Çizim 8,9,10,11,12, 13,14,15).

Seccadelerde ortaya bir mihrap nişi yerleştirilmiş, böylece seccadenin secde, tabanlık ve ayetlik üniteleri belirlenmiştir. Genellikle üç lüle motifile bezenmiş olan tabanlık kısmının üstüne bazen düz, bazen kırık çizgilerden meydana gelen basamaklarla oluşturulmuş üçgenle bir secde ünitesi oturtulmuştur. Mukarnaslı bir nişe benzeyen bu ünite bir grupta bir alemle, bir grupta ise çiçekle taçlandırılmıştır. Seccadelerin çevresi bir grupta genellikle kalın su olarak isimlendirilen enli bir bordür ve bazen bu suyun iki tarafına yerleştirilen iki dar bordürle kuşatılmıştır. Bir grupta ise zemine doğru sıralanan birden fazla iki ya da üç bordür vardır. İçte ve dışta yer alan dar bordürlerin aynı tasarlanışı fakat farklı renklendirilişi farkedilen bir özelliktir (Bk. Çizim 16).

Sarayönü Küçük Ali Ağa Camisi'ndeki 32 demirbaş numaralı, XIX-XX. yüzyıl başına tarihlenebilecek bir seccade (Res.13) mukarnaslı nişin üstü bir çiçekle taçlandırılmış kalın suyu top lüle motifile oluşturulmuş seccadelere bir örnek olarak verilebilir. Çözüğü, atkı ve düğümleri yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, 110x174 cm. boyutlarındaki bu bordo zeminli seccadenin tabanlık seccadenin "*Cübedan başlığı*" motifleri yeşille belirlenmiştir. Ayetlik ünitesinde ise karşılıklı birer ibrik vardır. Çevresi beyaz zeminli top lüle motifile oluşturulmuş kalın suyla süslüdür.

Aynı camiden mukarnaslı nişin üstü bir alemle taçlandırılmış başka bir örnek (Res. 14) benzer kompozisyon şeması ile ilgi çekmektedir. 25 demirbaş numaralı XIX-XX. yüzyıl başlarına tarihlenebilecek, çözüğü, atkısı, düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 4x4 Gördes düğümlü, 178x106 cm. boyutlarında bordo zeminli seccadenin tabanlık ünitesi "*cübedan başlığı*" motifleriyle bezenmiş; yeşille belirlenmiş ayetlik ünitesi ise karşılıklı birer "*şapla*" ve ibrik motifile süslenmiştir.

Diğer bir özellik ise kalın suda top lüle olarak isimlendirilen stilize edilmiş gül ve lüle motifinin kullanılmış olmasıdır (Res.15). Bazen bu kalın su-

yun kamalı hançer, bıçak ucu adı verilen "C" kıvrımlı dallar çevresine serpiştirilmiş yıldız çiçeği ve ok ucu motifleriyle oluşturulduğu gözlenmektedir. Böyle bir suyla bezenmiş bir örnek Ladik Büyük Camii'nde bulunan 10 demirbaş numaralı seccade-dir (Res.16). Çözüğü, atkısı yünden yapılmış bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü, 136x87 cm. boyutlarındaki, XIX. yüzyıl sonu XX. yüzyıl başına ait seccadede kamalı bıçak "*hançer*" (bıçak ucu) suyu kullanılmıştır. Bordo zeminli seccadede dikkati çeken bu suyu kuşatan aynı motiflerden oluşan iki suyun farklı renklerle renklendirilmesidir.

Bir grupta top lülelerin yerini yalnız güllerden oluşan kalın suya bıraktığı ve çevresinin kamalı hançerle kuşatıldığı fark edilmektedir. Bazı halıcılarla²⁹, "*Kavak Ladığı*" olarak nitelendirilen bu grupta Ladik tipi seccadelerin benzer üniteleri dikkati çekmektedir. Benzer motiflerle süslenmiş olan bu ünitelerin yanısıra, renk seçiminde de bir paralellik gözlenmektedir. Böyle bir suyla bezenmiş bir seccade Sarayönü Küçük Ali Ağa Camisi'nde bulunmaktadır. Bu parçanın (Res.16) çözüğü, atkısı, düğümü yünden yapılmıştır. Bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlüdür. 103 cmx132,5 cm. boyutlarındaki XIX-XX. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilecek seccadenin zemini kırmızıdır.

Bir grupta kamalı hançer (bıçak) yerine üç yonca yaprağından oluşan sular vardır. Bunlarda sayısı kaç olursa olsun, iç ve dış bordürlerin aynı tasarlandığı, ancak farklı renklendirildiği fark edilmektedir. Bir grup seccade ise tabanlık ünitesinde "*cübedan başlığı*" adı verilen, süslemelerin bulunmadığı görülmektedir. Çok az sayıda olan bu seccadelerin de Ladik'te dokunmuş olduğu kaynak kişiler tarafından söylenmektedir.³⁰

İnce uzun bir dikdörtgenden oluşan yanlara (yolluk) gelince: Bunların dar dikdörtgen bir zemin üzerine sıralanan birimlerle bezendiği gözlenmektedir. Çevresi ortada enli bir bordür, iki tarafta birer dar bordürle çevrelenmiş olan yanların genellikle dar kenarlarında 13-15 cm. boyutlarında, uzun kenarlarda kullanılmayan başka bir bordürle son bulduğu gözlenmektedir. Dar bordürlerde birbirini izleyen 'S' sıraları, halk dilinde "*tavuk ayağı*" olarak isimlendirilen palmet sıraları; enli bordürlerde ise "top-lüle" yanısıra rozet çiçeği ve çok üsluplaştırılmış lüle benzeyen birimler veya kilide benzeyen geometrik bir biçimle birbirine bağlanan rozet çiçeklerinden meydana gelen sular vardır. Dar uçlarda ok uçlarına benzeyen birimler içine yerleştirilmiş içi dolgulanmış üçgenler gözden kaçmamaktadır. Bazı parçalarda ok uçları görülmekte, üçgenlerin içinde çok stilize edilmiş bitki biçimleri seçilmektedir (Bk. Çizim 17).

Ya düzgün sıralamalarla ya bağlantılı sıralamalarla düzenlenen kompozisyonlar zeminleri be-

29. Bu konuda bilgi Hakan Tazecan'dan alınmıştır.

30. Ladik'te Fatma Çiçekler Kaynak kişi olarak bilgi vermiştir.

zemektedir. Genellikle geometrik birimlerin içine ve çevresine bitkisel motifler serpiştirilerek tasarlanan kompozisyonlar yanısıra yalnız bitki motiflerinin sıralanmasıyla oluşturulmuş kompozisyonlar da bulunmaktadır. Sarayönü Küçük Ali Ağa Camii'nde yer alan bir yan bağlantısız sıralamalarla düzenlenmiş zemin kompozisyonlarıyla ilgi çekmektedir. XIX. yüzyıla ait olan bu parça (Res.18) 21 demirbaş numaralı ve sene 1300 (1882 M.) tarihli. Çözüğü, atkısı, düğümü yünden yapılmıştır. Bir santimetre karede 4x4 Gördes düğümüdür. 310x124,5 cm. boyutlarındaki yan kırmızı zemin üzerine mavi karanfil sıraları ve aralarına gül dizgileri yerleştirilerek düzenlenmiş kompozisyonla bezenmiştir. Halının enli bordürün içte bir, dışta iki ensiz bordürle zenginleştirilmiş olması dikkati çekmektedir. Diğer halılar arasında enli bordürün yarısı top lüle, yarısı gül ve karanfil motifleri ile oluşturulmuş tek örnektir.

Kenar suyu top lüle motifleriyle bezenmiş bir başka örnek Sarayönü Pancarcı Camisinde bulunan (Res.19) XX. yüzyıl başına tarihlenebilecek bir yandır. 26 demirbaş numaralı bu halının atkısı, çözüğü, düğümü yünden yapılmıştır. 112x196 cm. boyutlarındaki yan bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümüdür.

Zemini düzgün sıralamalarla kalın suyu top ve karanfillerle bezenmiş orijinal bir örnek Sarayönü Küçük Ali Ağa Camisinde 27 demirbaş numaralı, XX. yüzyıl başına tarihlenebilecek bir yandır (Res.20). Halının çözüğü, atkısı, düğümü yünden yapılmıştır. Bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü yan, 450x130 cm. boyutlarındadır. Örneğin kırmızı zemini, çevresi ok uçları ile bezenmiş bazılarının içleri çiçek bazılarının çok stilize edilmiş hayvan figürleri (kuş) ile dolgulanmış beş madalyon ile bezenmiştir. Üstü bir kuş kanadıyla taçlandırılmış olan bu halı zeminin çevresi "tavuk ayağı", "S" sıralarından oluşan ince bordür ve yer yer toprak serpiştirilmiş karanfilli bir kalın su yanısıra kıvrık dal ve küçük çiçeklerden oluşmuş ince bir suyla kuşatılmıştır.

Zemini madalyon sırası ile bezenmiş bir başka örnek ise Ladik Büyük Camisinde K.15 demirbaş numaralı, XIX. yüzyıla tarihlenebilecek bir yandır (Res. 21). Atkısı, çözüğü, düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü halının madalyonlar arasına serpiştirilmiş çiçek ve vazoda çiçek motifleriyle bezendiği görülmektedir. Kahverengi zeminli kenar suyu çok stilize edilmiş çiçeklerden oluşan bordürle çerçevelenmiştir.

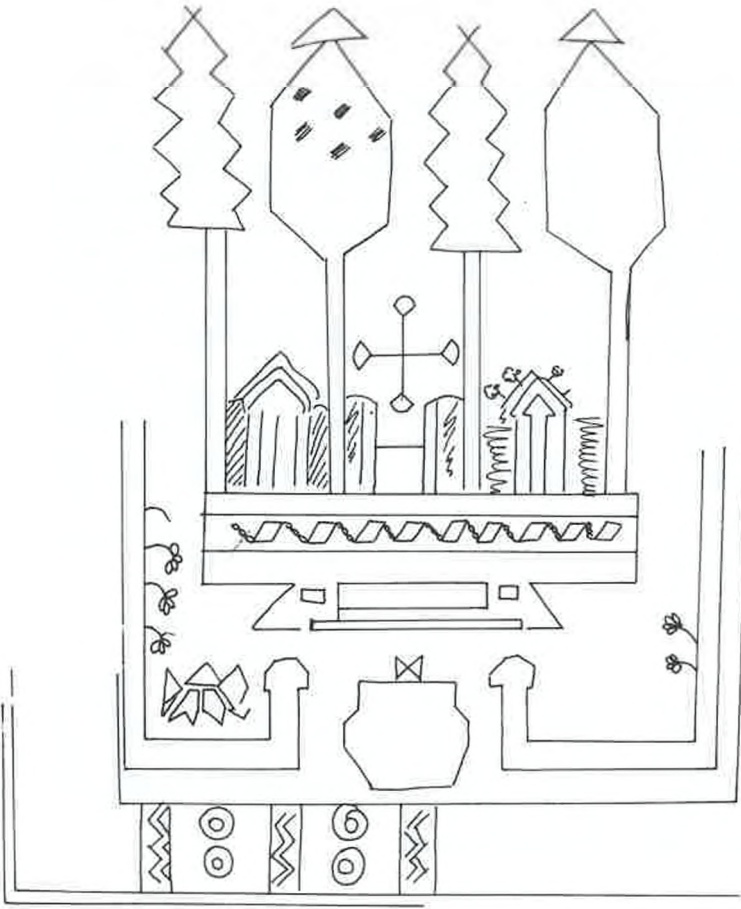
Kuşkusuz yanlar arasında ilgi çeken örnekler bağlantılı çokgen motifleriyle zeminleri bezenmiş halk dilinde "tavalı taslı" olarak isimlendirilen halılardır. Ladik Büyük Camii'nde bulunan XX. yüzyıl başlarına tarihlenebilecek iki parça bu konuda gü-

zel örnekler oluşturmaktadır. Bunlardan birincisi 10 demirbaş numaralı (Res.22) 117x370 cm. boyutlarında, atkısı, çözüğü, düğümü yünden yapılmış, bir santimetre karede, 3x3 Gördes düğümlü bir yandır. Kırmızı zemin üzerine birbiriyle bağlantılı mavi çokgenlerle bezenmiş halının çevresi kahverengi zemin üzerine yerleştirilmiş "kilitli su" ile çerçevelenmiştir. Karşılıklı iki dar kenarı "el" motiflerinden oluşan suyla süsüdür. Benzer sularla çerçevelenmiş ikinci örnek aynı camide bulunan bir başka yandır (Res. 23). K.7 demirbaş numaralı bu parça 128x331 cm. boyutlarındadır ve atkısı, çözüğü, düğümü yünden yapılmıştır. Bir santimetre karede 3x3 Gördes düğümlü bu yanın kırmızı zemini bezeyen çokgenler bir domates kırmızısı bir mavi sırasıyla renklendirilmiştir.

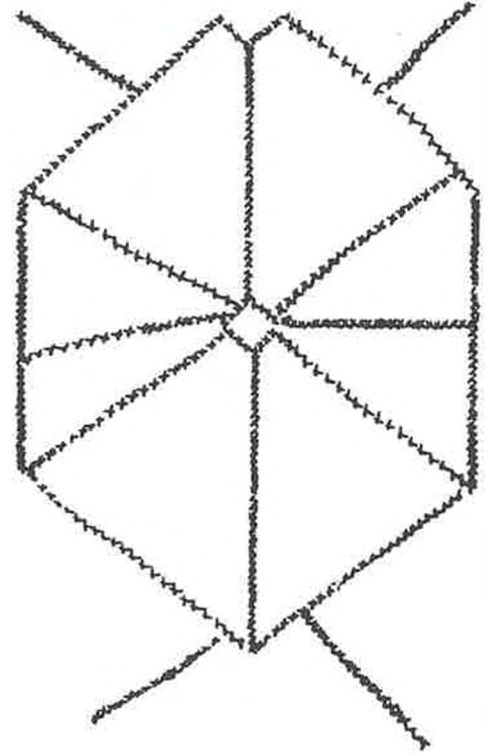
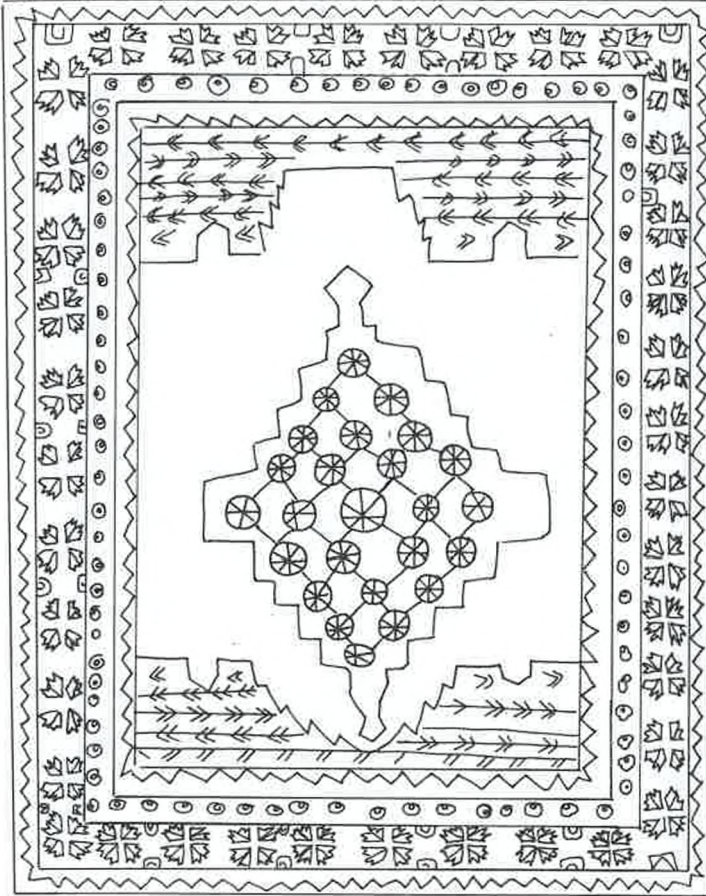
Düzenli bir sıralama ile dizilmiş motiflerle ya da birbirine bağlı motif sıralarıyla tasarlanmış bulunan kompozisyonlarda stilize edilmiş çiçeklerden antinaturalist izlenimler algılanmaktadır. Çok şematik ibrik, vazo v.b. gibi objelerin de zaman zaman süslemelerde kullanıldığı görülmektedir. Çok şematize edilerek yansıtılmış kuş figürleri ya da kanatlarda da benzer bir yaklaşımla doğaya karşı çı-kiş söz konusudur.

Genellikle karışık bir üslup kullanılarak yapılan biçimlendirmelerde renk elemanının da antinaturalist bir tavırla ele alındığı görülmektedir. Canlı renklerden kırmızı, yeşil ve mavinin ana renk olarak seçilişi, biçimleri renklendirmede kullanılan sert kontrastlar, tonlamasız tek renk lekeli şekillerde dokunan motifler kendi doğasını oluşturan sanatçıların naif anlayışından kaynaklanmaktadır. İnceleme imkanı bulunan halıların biri dışında hepsinin zeminleri kırmızı (bayrak rengi, bordo, koyu mercan rengi) olarak renklendirilmiştir. Yalnız bir tanesinin zemini bej olarak tasarlanmıştır. Çok özgün bir örnek olan bu parça kuşkusuz Ladik Büyük Camisinin değerli parçalarından biridir (Res. 24). Mor, kahverengi, sarı ve beyaz bu halılarda yardımcı renk olarak belirmektedir. Zaman zaman kırmızının karşısında kullanılan morun genellikle solmuş olduğu gözlenmektedir. Halıların tüylü kısmında uçuk eflatun veya gri görünümünde olan morun yanısıra yeşilin de solarak sarı görünümü verdiği gözden kaçmamaktadır. Bazı bordo tonlarının da solarak koyu çilek pembesine dönüşmüş olduğu fark edilmektedir. Çok az sayıda örnekte yer alan siyah konturların havaların oldukça kısaldığı gözlenmektedir.

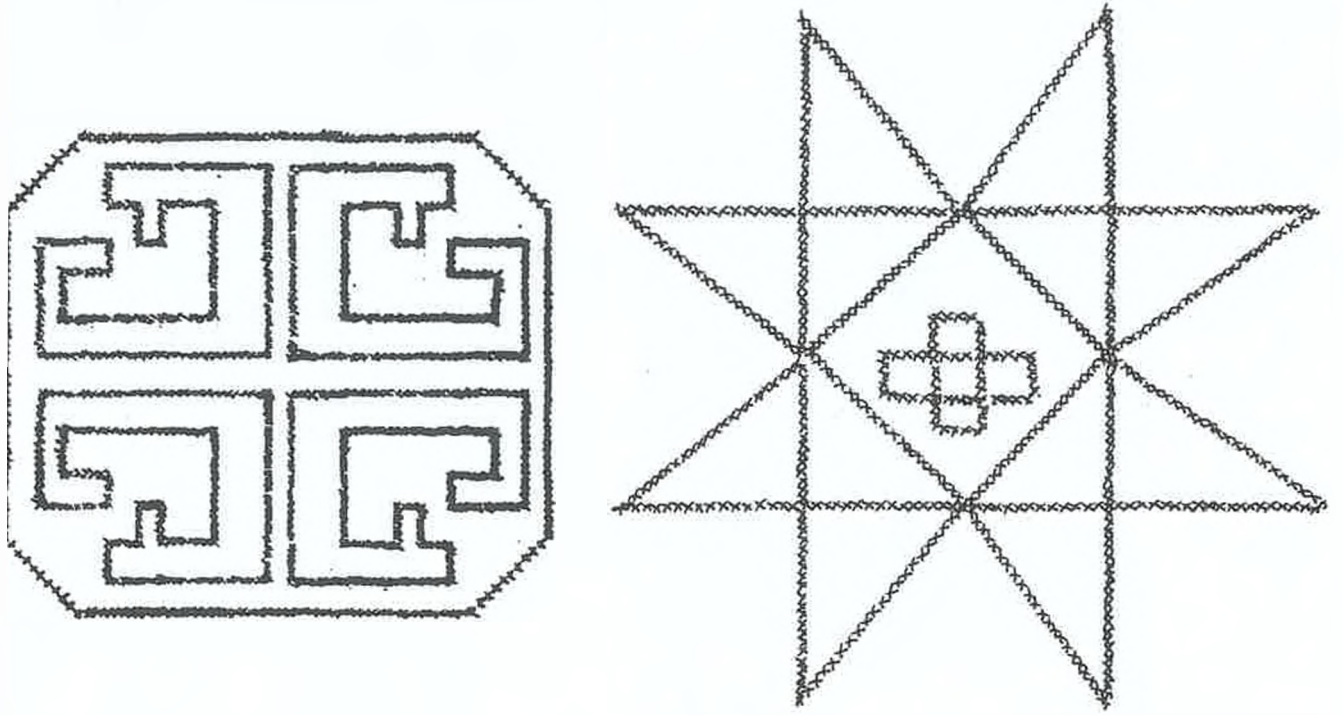
Sonuç olarak denilebilir ki, bir makalenin kapsamında bir ilçe ve bir beldenin camilerinde gözlenen bazı halılar Türk halı sanatının engin geçmişi ve zengin repertuarı olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar çoğaltılmalı, örnekler daha detaylı incelenmeli, belgelenmeli ve yeni kuşaklara ulaştırılmalıdır.

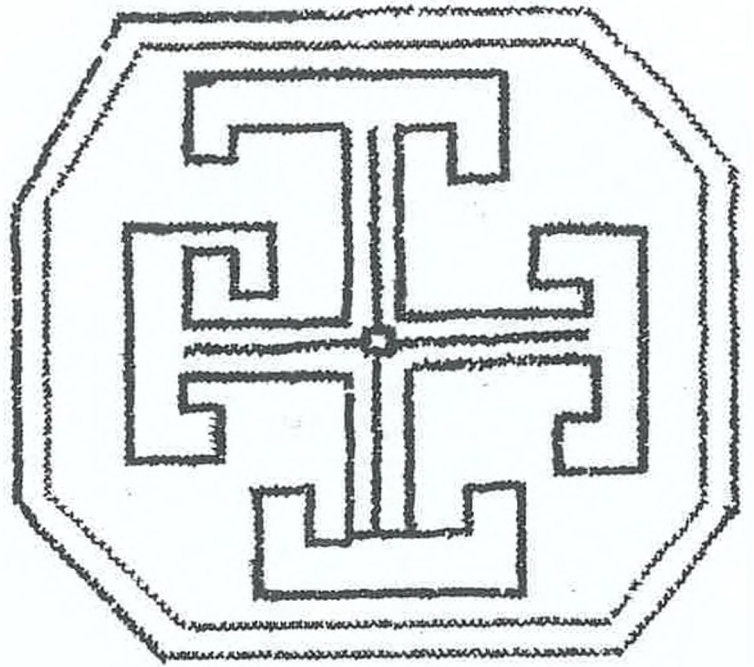
Çizim 1:
Kırşehir halısından
manzara motifi.

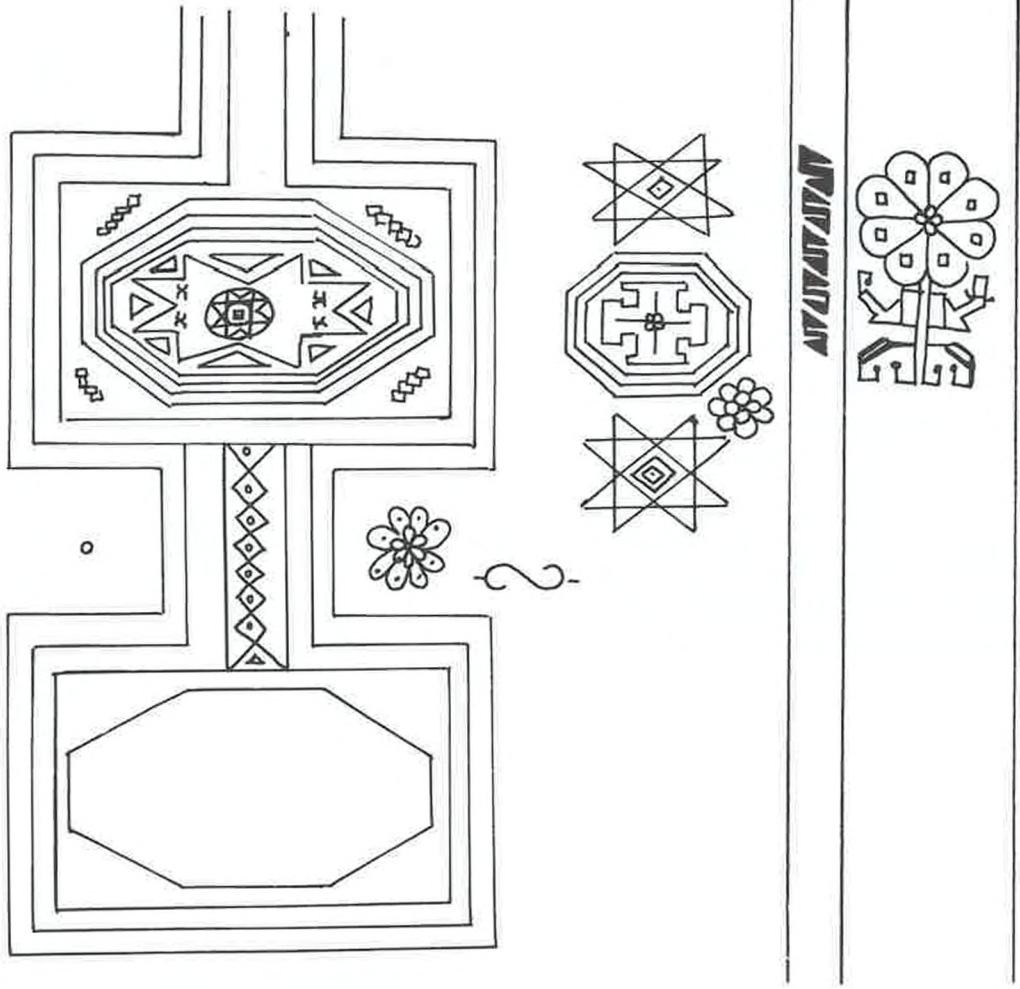

Çizim 2: Nigde'de dokunduğu ileri sürülen seccadenin taslak çizimi ve örneği bezeyen fırıldak çiçeklerinden biri.

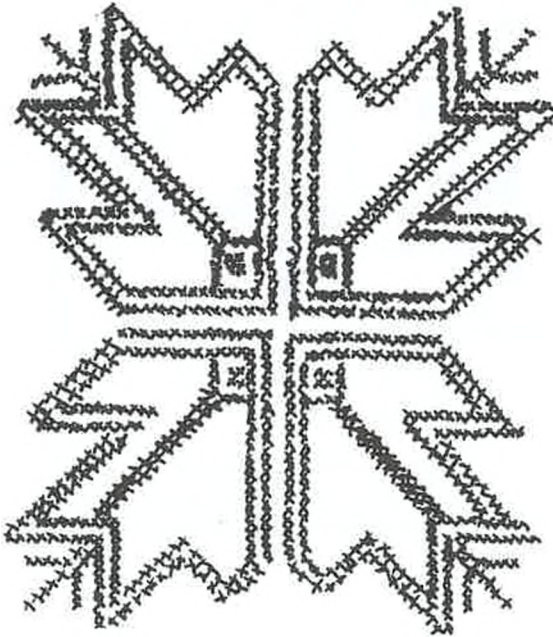

Çizim 3: Sızma halılarından yıldız ve haç motifleri.

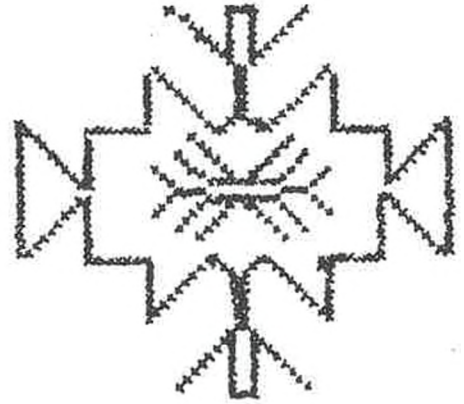

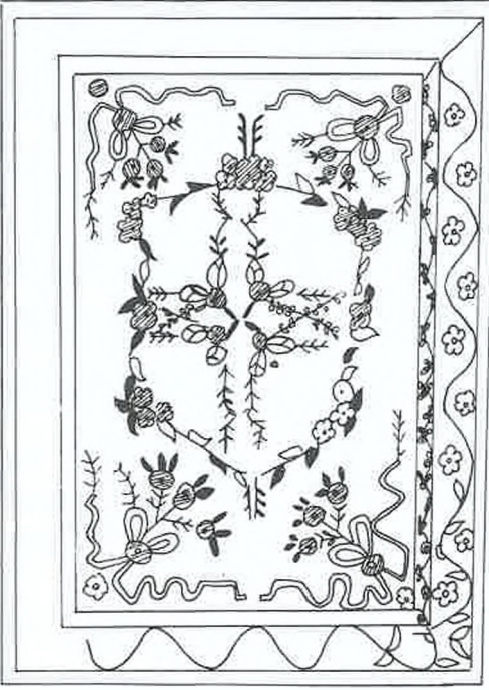
Çizim 4: Sızma'dan bir yanın detayından taslak çizim.

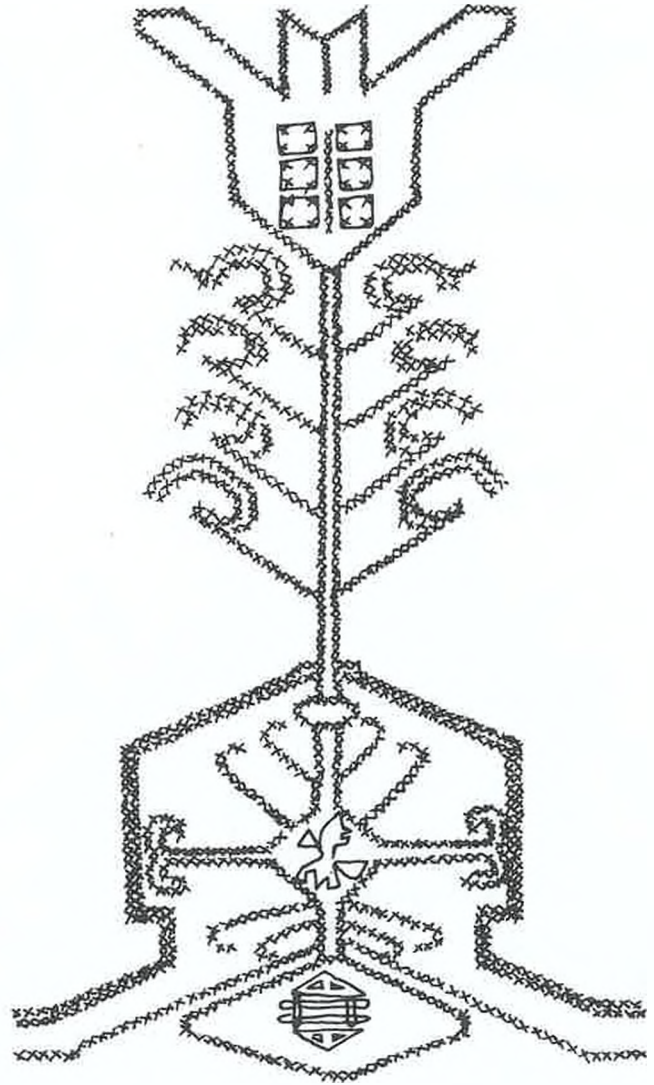
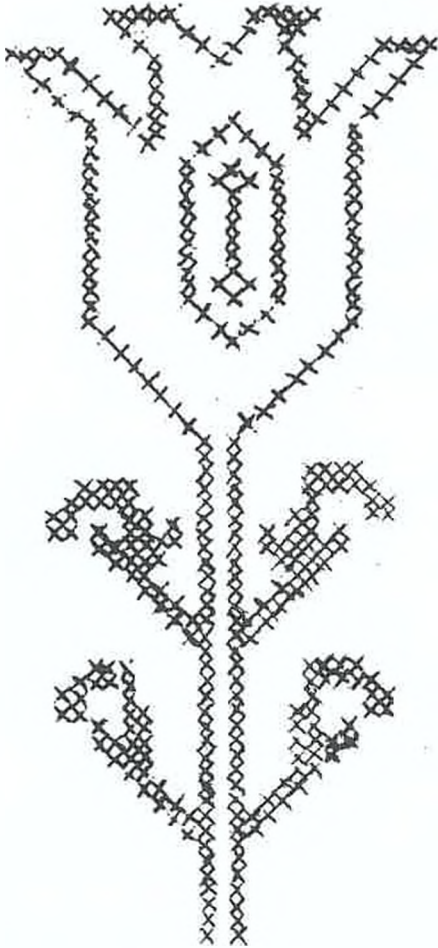
Çizim 5: Obruk yandan dört yapraklı çiçek motifi.

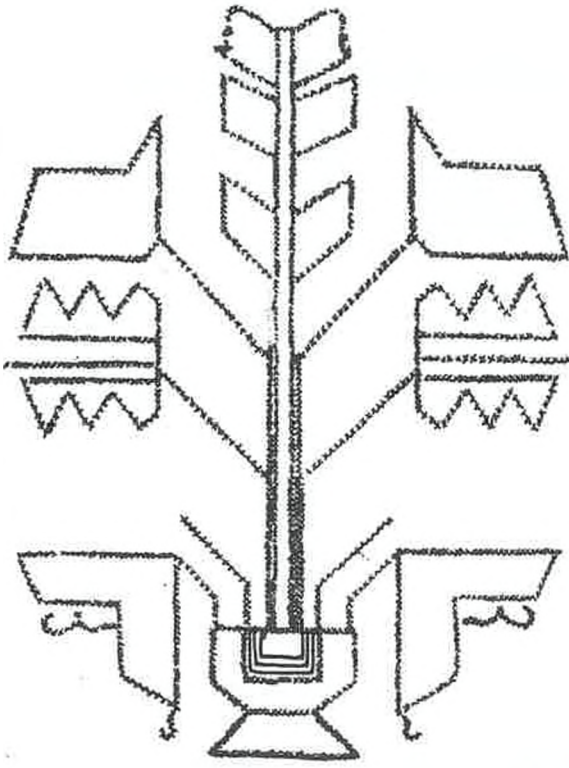
Çizim 6: Keçimuhsine yandan stilize edilmiş çiçek motifi.

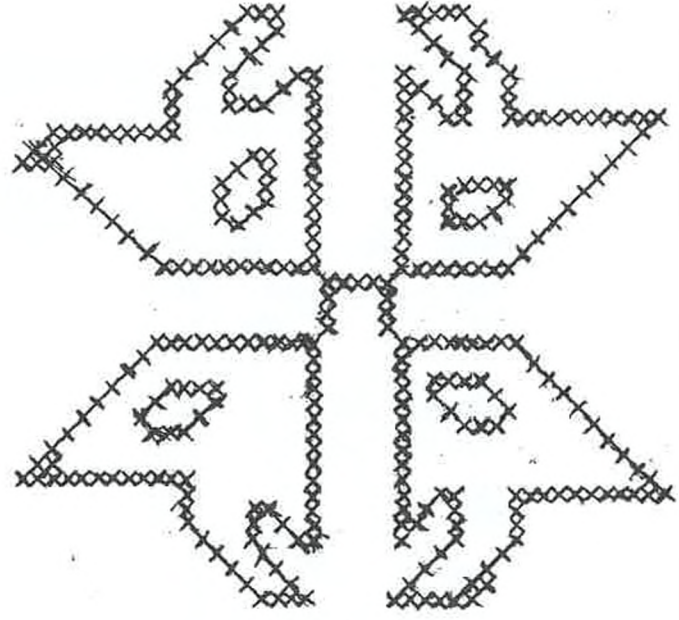
Çizim 7:
Karapınar'da dokunmuş
Avrupalı modelli halının
taslak çizimi.

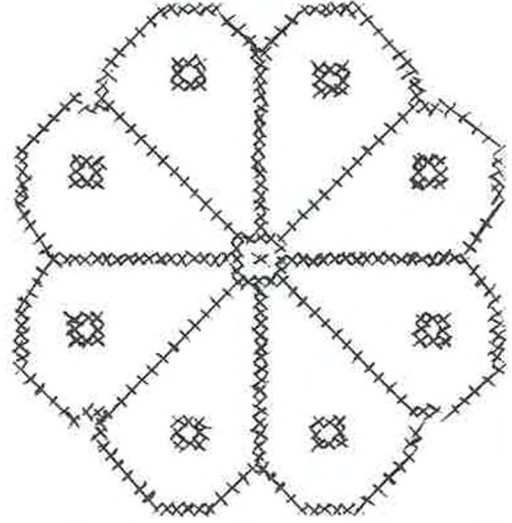
Çizim 8: Sarayönü Ladik Halılarından Lale ve "Cübeden başlığı" motifi.

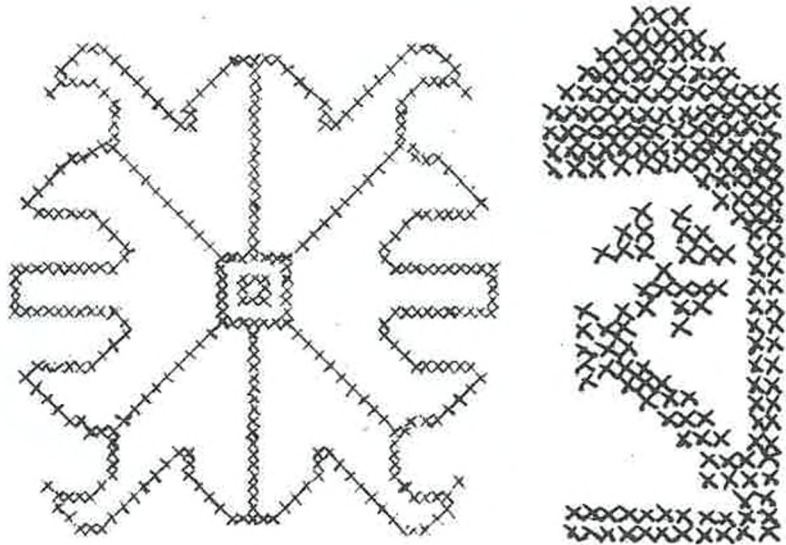
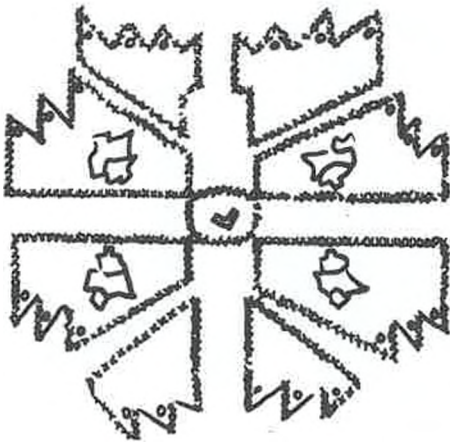
Çizim 9: Sarayönü Ladik halılarında vazoda çiçek motifi.

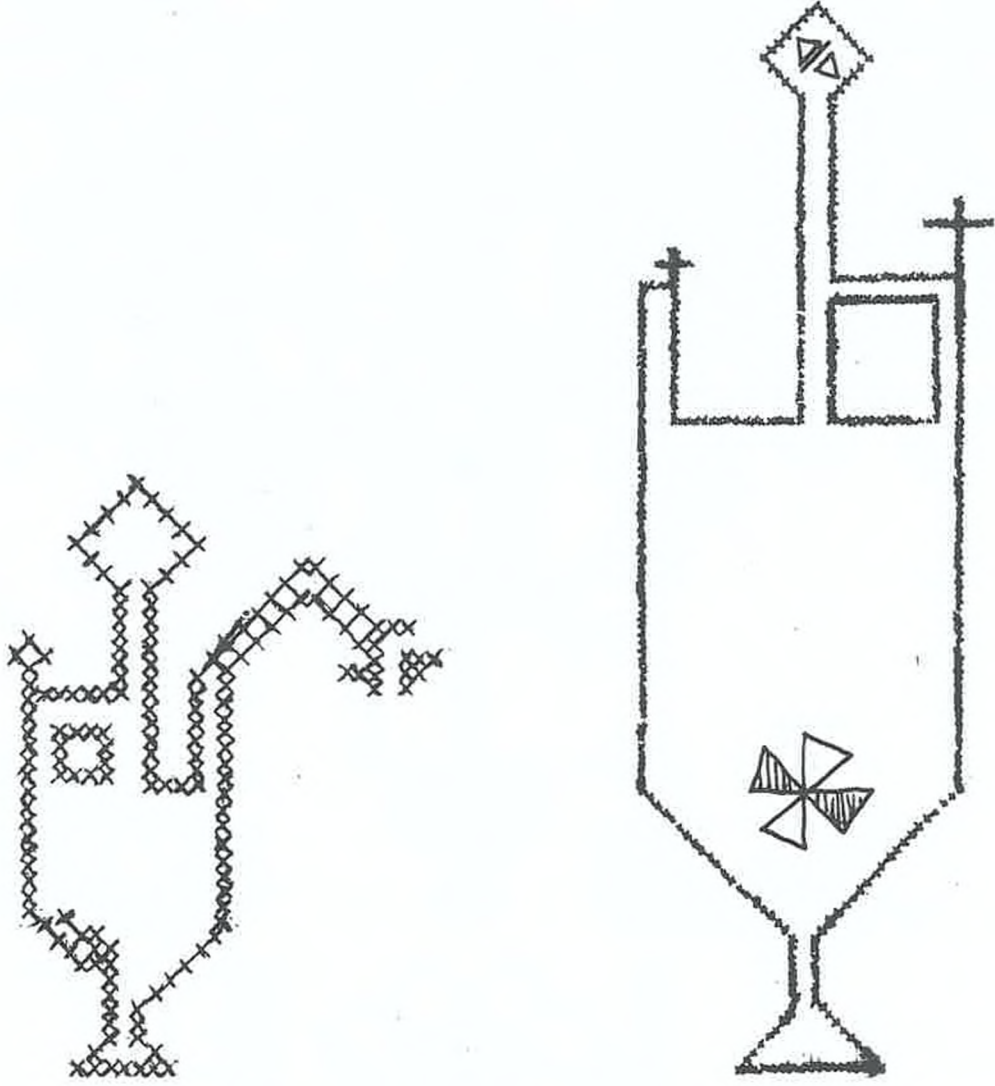
Çizim 10: "Şapla" motifi.

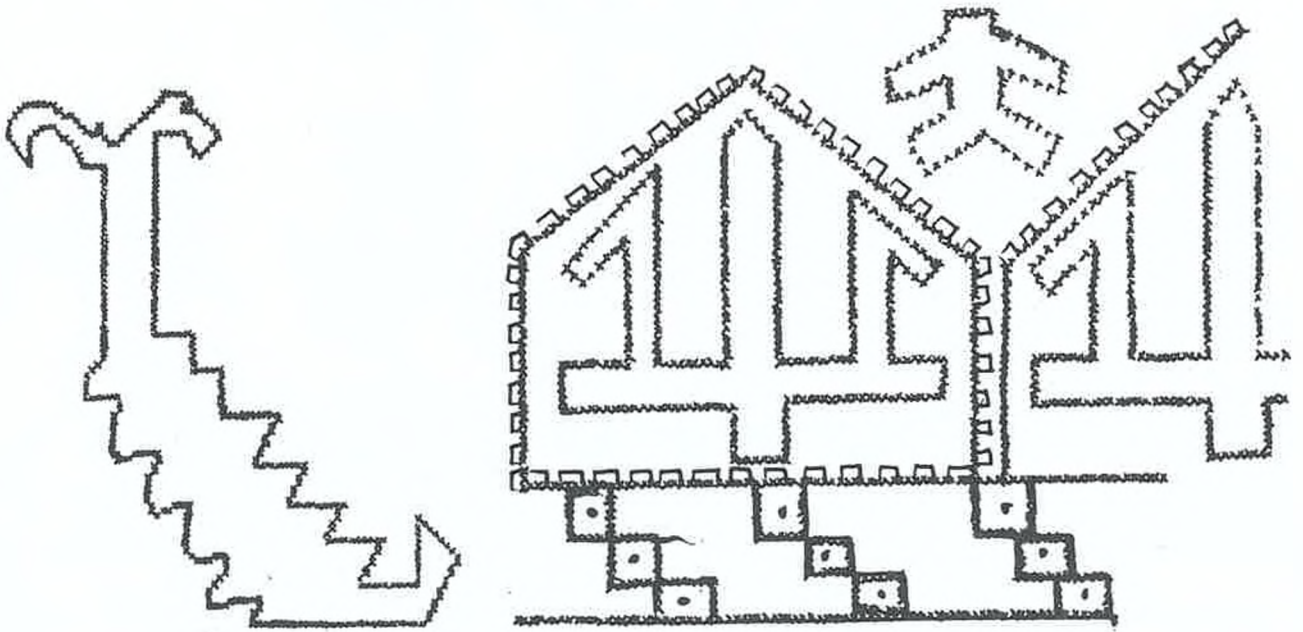
Çizim 11: Rozet çiçeği motifi.

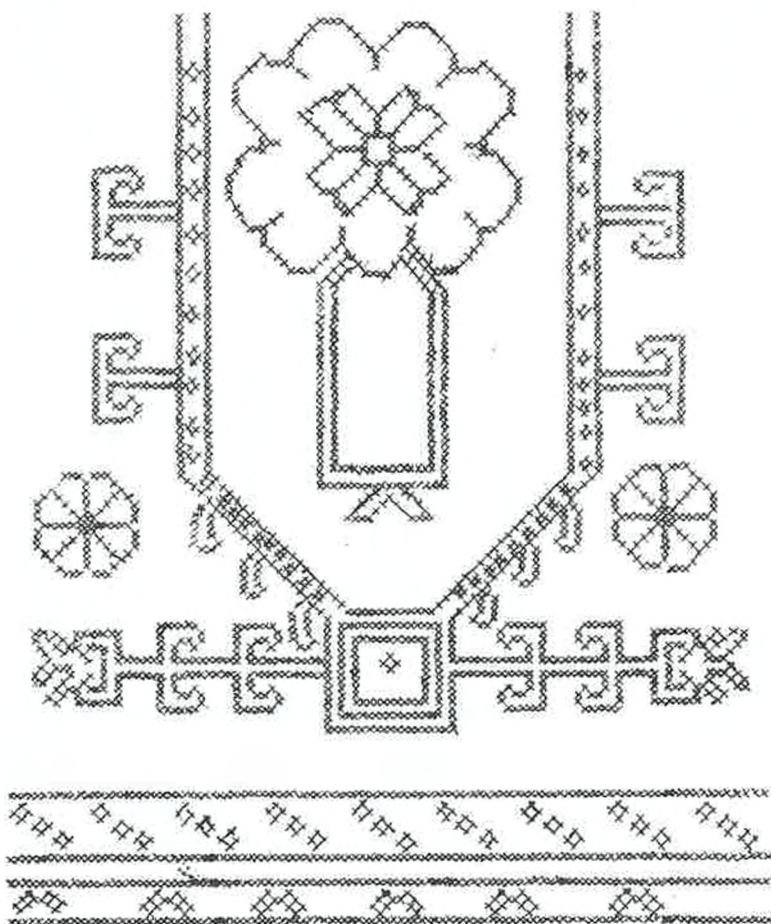
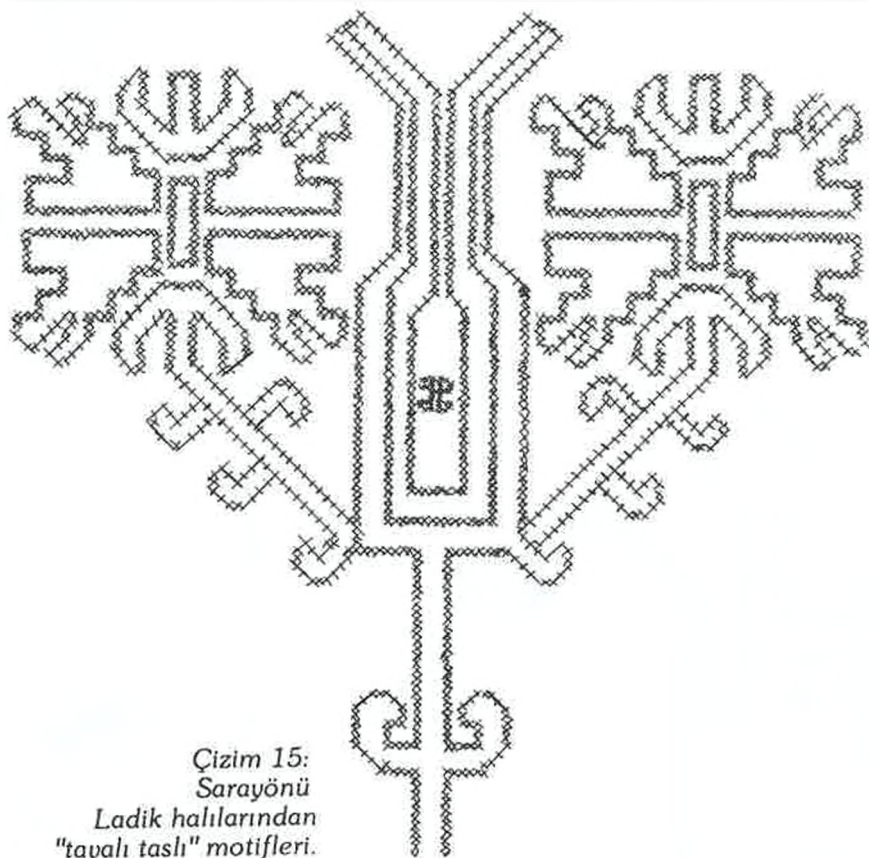
Çizim 12: Sarayönü-Ladik halılarında karanfil motifleri.

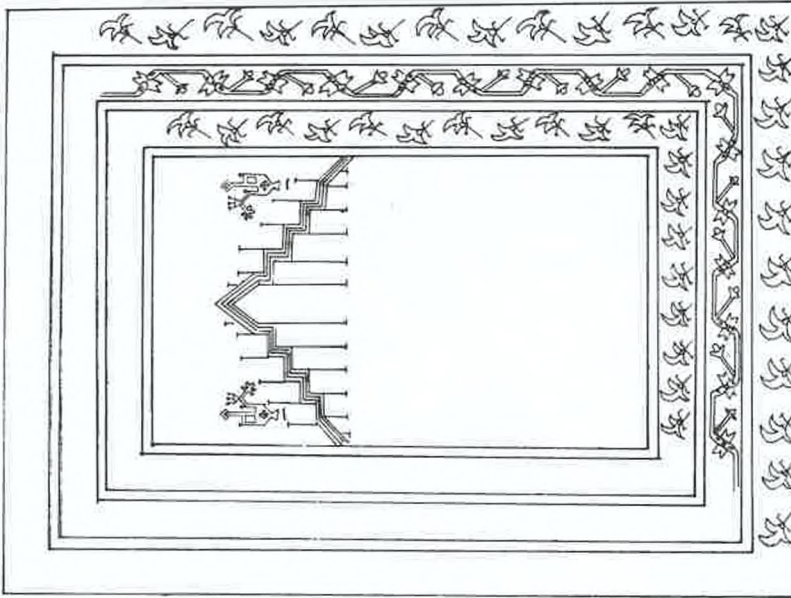
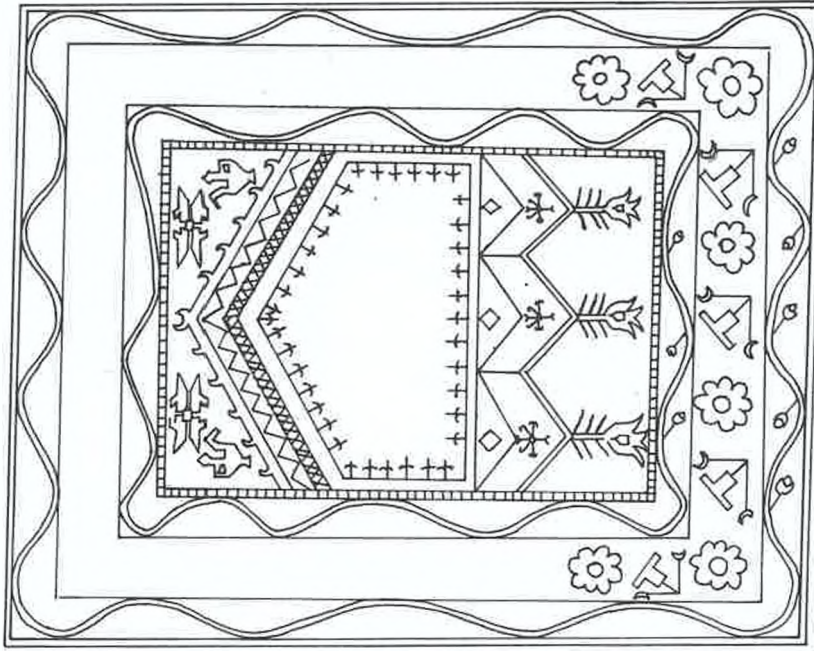

Çizim 13: Sarayönü Ladik halılarından "İbrik" motifleri.

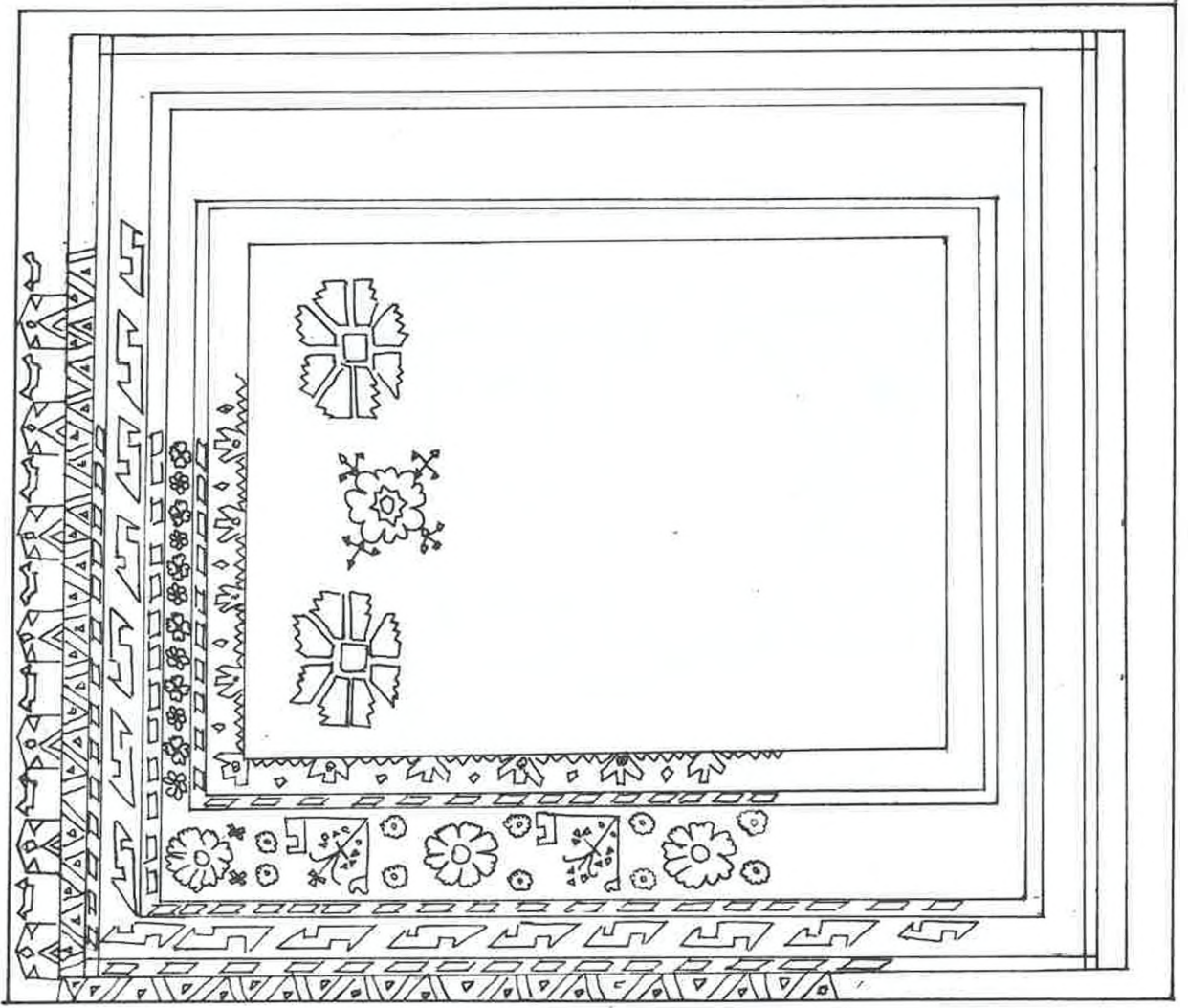

Çizim 14: Sarayönü Ladik halılarından "el" ve "kanat" motifleri.

Çizim 16: Sarayönü-Ladik'ten seccade çizimleri.

Çizim 17: Zemini sıralamalı yerleştirilmiş motiflerle bezenmiş iki yanın taslak çizimi.

